

Blågrå sten, mycket skiftande i färgen. Höjd 2,10 m., bredd (över korsmitten) 1,67 m. Den ristade ytan är skrovlig. Ristningen är i allmänhet grund och delvis mycket otydlig. Särskilt gäller detta om det högra rundjurets huvud.

Inskrift:

suain × auk × halftan × auk × þora × litu × raisa × stain -ina × aftir × uikik × fopur sin × auk × at × þagn ×
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65
 brupur × sin × kup × hialbi at þaira
 70 75 80 85 90

Svæinn ok Halfdan ok Þora letu ræisa stæin þenna æftir Viking, faður sinn, ok at Þegn, broður sinn. Guð hialpi and þæira.

»Sven och Halvdan och Tora läto resa denna sten efter Viking, sin fader, och efter Tagn, sin broder. Gud hjälpe deras ande.»

Till läsningen: Vid inskriftens början intet skiljetecken. 66 **g** har en grund prick, som troligen är huggen. Icke stungna äro 24, 57, 75 **i**, 77 **k**. Av runan 37 finns endast övre delen av hst i behåll; de följande 38—40 **ina** tydliga. 52 **o** säkert; nedre bst tydlig, men även den övre bör anses säker. Efter 55 **r** intet sk. 62—63 **at** skadat; av **a** finns dock h. bst, av **t** likaså h. bst i behåll. 86 **a** tydligt, av 87 **t** hst och h. bst tydliga. 88 **þ**: bst mycket svag, 89 **a** med bst endast t. h., 90—92 **ira** tydligt. — Hadorph och Leitz: 7 **y**, 37—40 **-ina**, 52 **a**, 64—67 **þagn**, 86—92 **alyra**. — Arenius: 19—22 **Thor**, 37—40 **dinna**, 41 **e**, 52 **a**, 64—67 **Thafn**; 85 **i** saknas, likaså 86—92. — Dybeck: 37—40 **-ina**, 52 **a**, 64—67 **þakn** (i *UFT* felläst som **þaka**), 86—92 **alyra**. — Brate: 52 **a**, 64—67 **þagn**. Efter 77—85 **kup** × **hialbi** läser Brate »runorna på den högra ormens hals nedanför öfre slingknuten uppifrån nedåt och därpå nedifrån uppåt på vänstra ormens stjärt nedanför öfre slingknuten». På högra ormens hals (i stället för 37—40 **-ina**): **ant** × **auk** (det sista ordet tecknat med en binderuna); på vänstra ormens stjärt (i stället för 86—92 **at þaira**): **saul þaira**.

Om namnet *Halfdan* se E. Wessén, *De nordiska folkstammarna i Beowulf* (1927), s. 46; om *Vikingr* Sö 182, om *Þegn* Sö 237.

Sista meningen tolkas av Hadorph: »Gud hielpe Allöras ande», i *UFT*: »Gud hjelpe allas (deras) ande».

35. Svartsjö, Sånga sn.

Pl. 18, 19.

Litteratur: B 295, L 345, D 2: 62. J. Bureus, F a 6 s. 81 n:r 174 (Bureus' egen uppteckning), F a 5 n:r 361, F a 1 s. 81; M. Aschaneus, F b 18 s. 362; J. Hadorph, Färentuna Häradz Runesténar (1680), n:r 2; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 237; O. Celsius, SR 1, s. 2; J. E. Arenius, De Antiquitatibus Insulæ Feringsöensis (1751), s. 16; V. Dahlgren, Färentuna härad, 1851 (ATA), s. 14; UFT h. 2 (1872), s. 63; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 123, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: Leitz, träsnitt (Hadorph a. a., Peringskiöld a. a., B 295); Dybeck a. a.; Brate 1901 (ATA).

Runstenen står på en liten höjd, »Svartsjö backe», N om landsvägen, nära ekonomibyggnaderna, Ö ut från Svartsjö slott. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Södertelge».

Bureus anger som plats blott »Vidh Svartsjö», Aschaneus »Nordan för Svartsjö hus opå en högd . . . versus meridionem», Hadorph »Swartsjö Gård på Trägårdzbacken», Peringskiöld (och *Bautil*) »wid Swartsjö Slott».

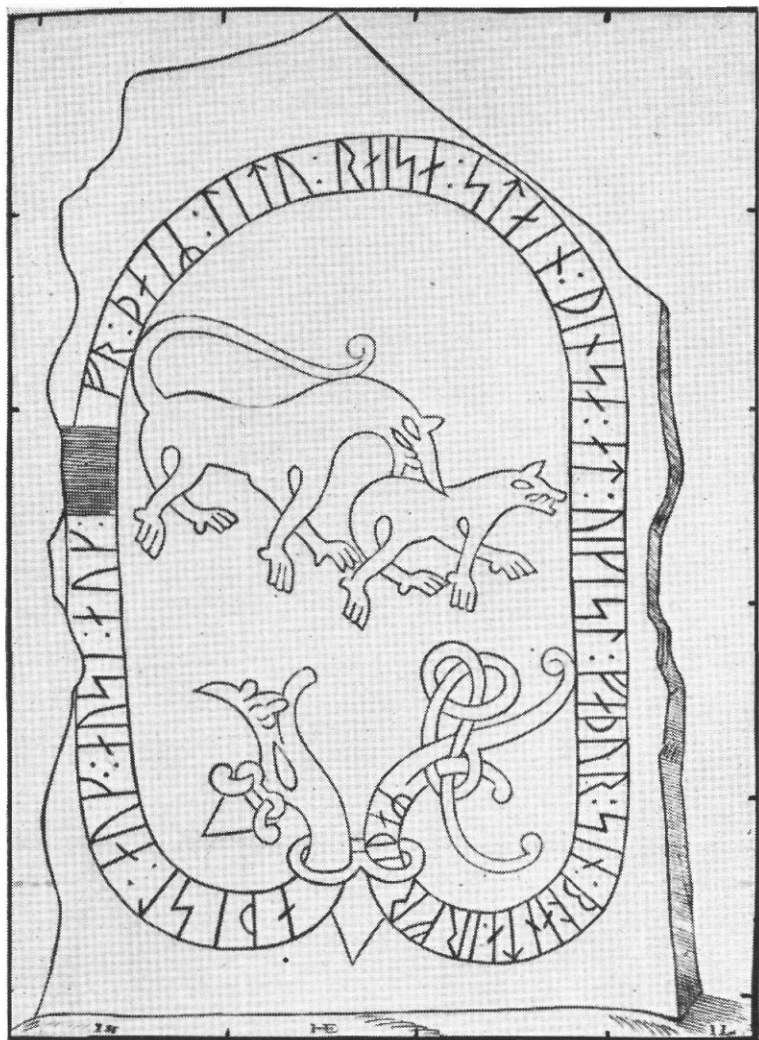

Fig. 28. U 35. Svartsjö, Sångå sn. Efter B 295.

Till läsningen: Vid ristningens början och vid dess slut finnes intet sk. 10 **y** är tydligt stunget; ostungna äro däremot 26, 47, 58, 66 **i**, 48 **k**. Runan 12 är skadad upptill men har sannolikt varit **l**; härför talar avståndet till det följande skiljetecknet (jfr 5 **l**, efterföljt av **:**). Mellan 15 **k** och 19 **f** har funnits plats för fyra runor (eller tre, om den första varit **u** eller **r**); de båda första äro helt borta, av den tredje och fjärde finnes huvudstavarnas nedre del i behåll. Namnet torde ha varit **olaifr** eller **ulafr**, **ulifr**, däremot knappast **ulfr**. Den övriga inskriften är fullt tydlig.

Bureus: 9—12 **aus -**, 16—20 **- fr**; 28 **u** saknas. Aschaneus: 21—24 **pir**, 46—51 **uikisal**, 60—65 **bonta**, 73 **r**. — Hadorph och Leitz: 9—12 **aus -**, 16—20 **- fr**. — Dybeck: 9—12 **aus -**, 16—20 **- fr**. — Brate: 9—12 **ays!** (»med **l** skadadt upptill, toppen är borta, men 2 cm. af känne-streckets spets synes»), 16—20 **- fr** (»Namnet har sannolikt varit **ulifr**»).

Mansnamnet *Adisl* (av *Að-gisl*) är ensamstående i de svenska runinskrifternas namnförråd. Lundgren känner det från en östgötsk urkund 1337. I Danmark är det känt endast genom en runinskrift från 900-talet (Vordingborg DRm 3: 11, W-J 83): **apisl**. I Norge och på Island är det icke belagt som namn på verkliga personer. Däremot förekommer det i en inskrift på Man från 1100-talet (*Fornvännen* 1907, s. 84): **apisl**; enligt S. Bugge (*Aarbøger* 1899, s. 243) är denna inskrift svensk. I den isländska sagolitteraturen tillhör det några sagohjältar och kämpar. Den främste bäraren av namnet är emellertid den svenske ynglingakonungen Adils. Möjligen kan man räkna med uppkallelse efter honom i de få fall, då namnet brukas i Sverige och Danmark. — Om namnet *Øysl* se Sö 190. Det uppfattas där som en utveckling av samnord. *Auð-gisl*, feng. *Eadgisl*. Det kan givetvis också vara samma namn som Sparlösa-stenens **aiuls**, troligen av urn. **Aiwa-gislar*. Jfr *Øndr* av *Øyvindr*. — *Vigisl*, det tredje namnet i inskriften, som är sammansatt med *-gisl*, förekommer även L 480 Skånela kyrka, L 670 Härby, Husby-Sjutolfts sn,

På en »Geometrisk Charta öfver Suartsjö Ladugård» 1709 (Lantmäteristyrelsens arkiv A/100 13³) finnes runstenens plats angiven, Ö om slottet, strax N om Lustträdgården och Ö om Köksträdgården, jämte följande anteckning: »T uthvisar hwarest Runsteen är belägen, hwilken Runors betydelse och innehåll blef för Försten af Holsteen och för vår aller nådigaste Prinssesa för kunnat och uthtyt d. 9 Julii af Secreteraren utj Antiquites College Herr Peringskiöld och blef af honom skattade til 1600 eller 1700 åhr gamal.»

Grå granit. Höjd 3 m., bredd 1,82 m. En ovanligt praktfull ristning. Ytan är slät och jämn, ristningen djupt och jämnt huggen och väl bevarad. På v. sidan är den något skadad.

Inskrift:

apisl : auk : ays - : auk : - - - fr : pair : litu : raisa :

stain : pinsa : at : uikisl : faður : sin : boanta : irfripar

Adisl ok Øysl ok [Ola]fr þeir letu ræisa stæin þenna at Vigisl, faður sinn, boanda Ærnfridar.

»Adils och Ösel och Olov de läto resa denna sten efter Vigisl, sin fader, Ärnfrids make.»

D 1: 52 Enby, Kalmar sn, Sö 241. — Kvinnonamnet *Ærnfridr* är belagt även L 96 Hollberga, Dalby sn, L 196 Vituls äng, Vaksala sn, L 213 Vigby, Danmarks sn, troligen också D 1: 135 Balingsta kyrka. Från medeltiden känna Lundgren och Brate ett belägg (1312).

Stenens mittyta är dekorerad med två fyrfota djur, av vilka det större biter det mindre i ryggen. Aschaneus förmodar, att det är »2 Odens hästar, eller 4-fotade drakar öfver huar annan, dän ena bijter i thäns andras Rygg: Betyder, at de wela äflaz och ökaz etc.». Hadorph anmärker: »Så kan och denne warit en förnäm Riddersman, och snäll jagare på Swartsiö, effter en stoor Jachthund står där på, förföljandes en Warg.» Ännu mera spekulativ är Peringskiöld (enligt en blyertsanteckning i *Monumenta*): »Den fordom här i landet mächtige Ulfveslächten, fördrefven af konglige Ynglinge familien, som framgent i sitt Sköldemärke fört Leijonet, hvilket här segrar öfver Ulfven, de gamla Jarlar och Förstar.»

36. Svartsjö djurgård, Sånga sn.

Pl. 20.

Litteratur: B 296, L 346, D 2: 63. J. Hadorph, Färentuna Häradz Runestenar (1680), n:r 3; J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 237; O. Celsius, SR 1, s. 3; J. E. Arenius, *De Antiquitatibus Insulae Feringsöensis* (diss., 1751), s. 16; V. Dahlgren, Färentuna härad, 1851 (ATA), s. 15; UFT h. 2 (1872), s. 63; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 100, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: Leitz, träsnitt (Hadorph a. a., Peringskiöld a. a., B 296); Dybeck a. a.; Brate 1915 (ATA).

Runstenen står sedan 1915 rest omkring 400 m. SV om Djurgården på en holme i åkern, omkr. 60 m. Ö om utloppsdiket, som utgör gräns mellan Sundby och Svartsjö Djurgård, omkr. 100 m. Ö om U 34. Ristningen är vänd mot S. Förut stod den, framåtlutad och djupt nedsjunken i åkern, omkr. 60 m. längre åt VSV. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Södertelge».

Hadorph anger som plats: »Swartsiö Diuregårdh»; likaså Peringskiöld och *Bautil*. Enligt Dybeck (och UFT) stod stenen »på ängen vester ut från slottet». Intressant är Hadorphs upplysning, att bron, som omtalas i inskriften, ännu fanns kvar av sten i jorden. Tydligt har ett vatten, sammanhängande med Svartsjö-viken, i äldre tid gått fram i däliden mellan de båda runstenarna U 34 och U 36.

Ljusgrå granit. Höjd 1,40 m., bredd 0,82 m. Ytan är i stort sett jämn. Ristningen är tydlig och väl bevarad.

Inskrift:

inkimop · lit · raisa · staina · uk · bro · eftir · karl boanta sin ybir risti

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50

Ingimoð let ræisa stæina ok bro æftir Karl, boanda sinn. Öpir risti.

»Ingemod lät resa stenarna och [göra] bron efter Karl, sin man. Öpir ristade.»

7—4031. *Upplands runinskrifter.*

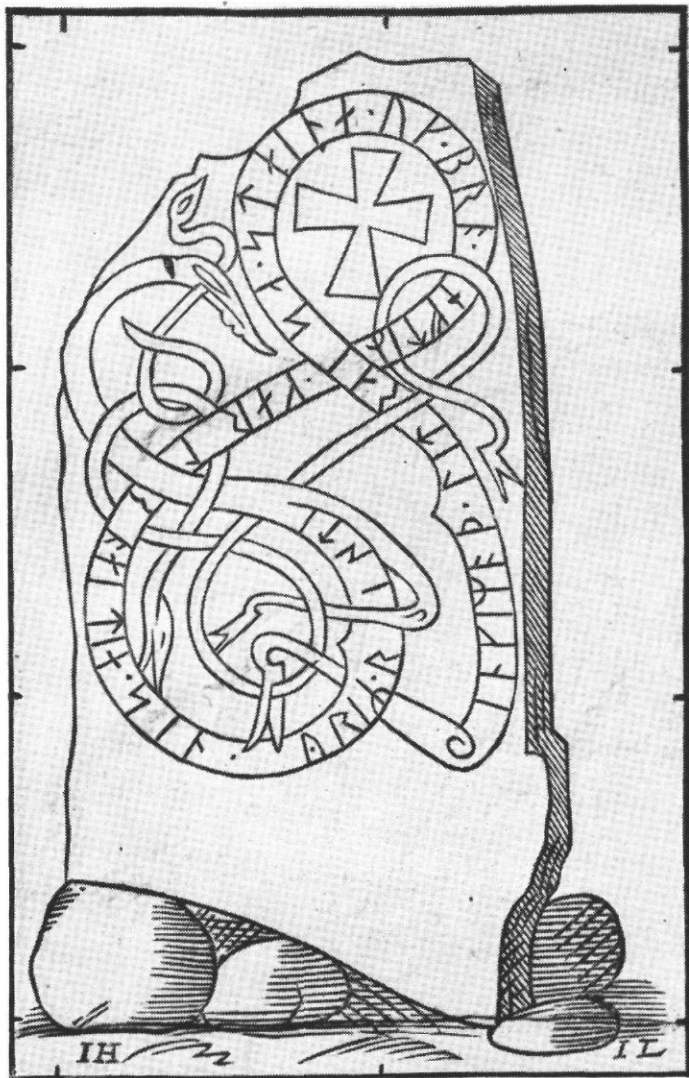

Fig. 29. U 36. Svartsjö djurgård, Sånga sn.
Efter B 296.